50 m. amžiaus vyras (*kapas 26*) buvo sužalotas daugiausiai: fiksuoti sugiję abiejų nosikaulių, kairiojo raktikaulio, šlaunikaulio, dviejų šonkaulių ir V slankstelio geterinės ataugos lūžiai. Jam taip pat nustatyta III–VII kaklo slankstelių osteochondrozė ir osteofitai, visų dvylikos krūtinės slankstelių osteofitozė, VI–IX krūtinės slankstelių spondilioartrozė ir kt.

Apibendrinant tyrimų metu sukauptą medžiagą, galima teigti, kad ištirtame 90 m^2 plote surasti 28 kapai, priklausantys XVII a. senkapiui. Vos keli kapai rasti su įkapėmis, o palaidotų žmonių amžius bei ligos rodo prastą jų sveikatos būklę, nepilnavertišką mitybą, dažnas traumas. Tad tikėtina, kad tai – XVII a. kaimo bendruomenės laidojimo paminklas.

Rakaučizna old cemetery

In 2012 an excavation (a total of 90 m^2) was conducted in Rakaučizna Cemetery. 28 17th-century burials were found and many isolated bones from destroyed burials were collected. Grave goods were discovered in only four burials. They were found in the greatest numbers in two disturbed burials. Burial 3 contained a child of 11 years ±30 months with a necklace consisting of 230 small glass beads in the neck area; six metal loops for fastening clothing or cloth were found alongside the spine, a metal heel plate near the right foot, and a round copper alloy brooch beside a disarticulated vertebra (Fig. 1). Burial 4, which contained a child of 10 years ±30 months (probably a girl), had been destroyed from the waist down (Fig. 2); a round white metal brooch was found on top of the right humerus, a necklace consisting of 212 various-sized glass beads in the neck area, and part of a cloth headband that has survived fragmentally near the skull (Fig. 3). Coins from the second half of the 17th century were discovered as grave goods in two adult burials. In the other burials no grave goods were found, but archaeological finds were discovered separately (Figs. 4, 5).

During the excavation, it was recorded that some of the adults had been buried in wooden coffins (Fig. 6). The individuals had been buried in an extended supine position with the head to the W with small deviations to the N or S, but in burial 12, that of a child, the head was to the N. The arms were either extended at the sides or bent at the elbow and placed in the pelvic area. In analysing the osteological material, it was determined that 61.5% of the individuals consisted of children up to the age of 12 and 38.5% adults.

In summarising the material accumulated during the excavation, it is possible to state that the discovered burials belonged to a 17th-century cemetery. Only several burials contained grave goods, but the age and diseases of the interred individuals attest to their state of health, incomplete nutrition, and frequent traumas. Thus it is likely that this is a burial site from a 17th-century rural community.

Irma Kaplūnaitė, Rytis Jonaitis

Senkapis Vilniuje, Bokšto gatvėje 6

2012 m. LII MTS tęsė archeologinius tyrimus sklype Bokšto g. 6, Vilniuje (*ATL 2008 metais*, V., 2009, p. 149–157; *ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 137–140; *ATL 2010 metais*, V., 2011, p. 129–134; *ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 154–160). Šio sezono metu detalieji archeologiniai tyrimai buvo vykdyti sklypo V kieme bei sodelyje, esančiame šalia Išganytojo gatvės, tarp korpusų 1 ir 4. Iš viso ištirtos 4 perkasos (bend-

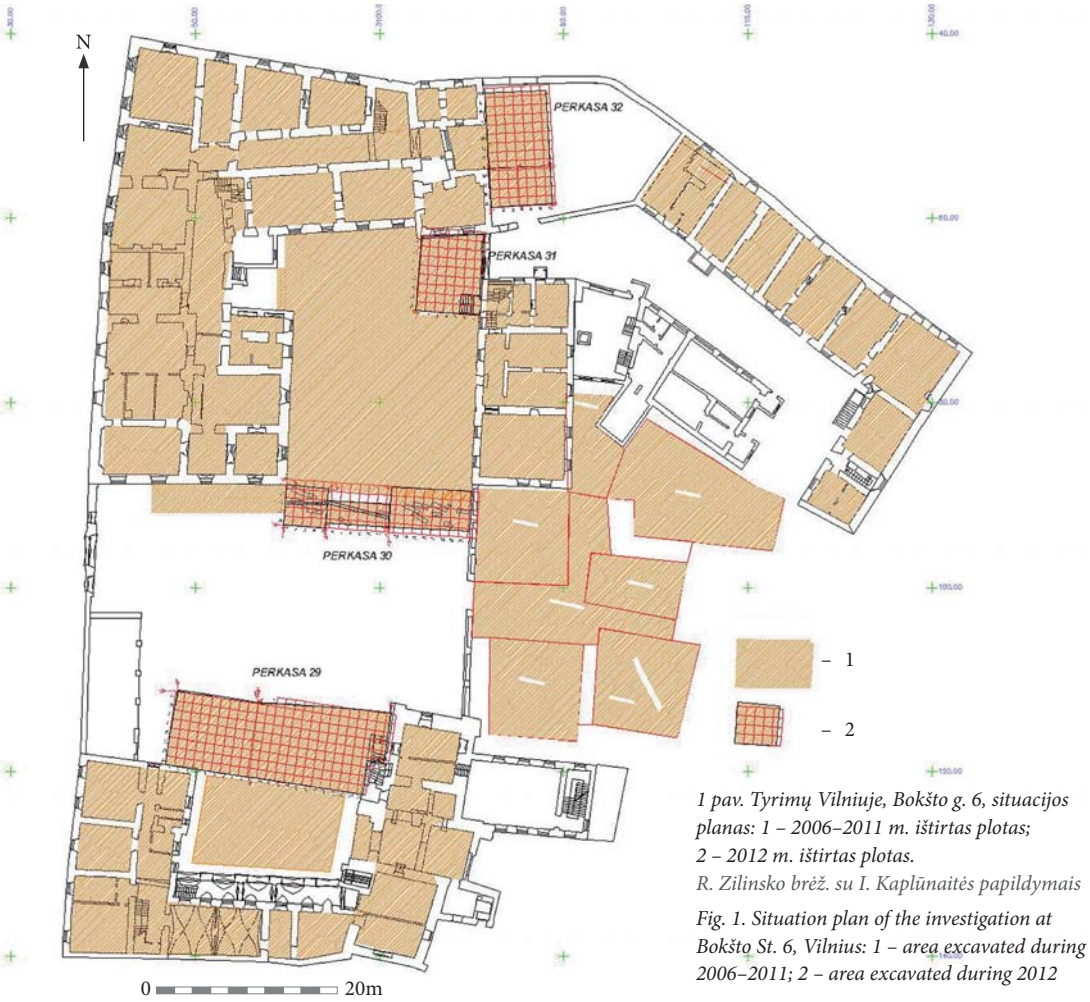

1 pav. Tyrimų Vilniuje, Bokšto g. 6, situacijos planas: 1 – 2006–2011 m. ištirtas plotas; 2 – 2012 m. ištirtas plotas.
R. Zilinsko brėž. su I. Kaplūnaitės papildymais

Fig. 1. Situation plan of the investigation at Bokšto St. 6, Vilnius: 1 – area excavated during 2006–2011; 2 – area excavated during 2012

ras 406 m² plotas) (1 pav.). Tuo pačiu metu buvo vykdomi archeologiniai žvalgymai korpusų 1 ir 2 pamatų hidroizoliavimo vietose nuo Bokšto bei Išganytojo gatvės pusės. Iš viso žvalgytos 3 perkasos (bendras 67 m² plotas). Detaliųjų tyrimų metu tirtų perkasų numeracija – tęstinė (nuo 2009 m.).

Perkasa 29 (190 m² ploto) buvo tiriama V kiemo P dalyje. Patogumo dėlei perkasa buvo padalinta į du nevienodo dydžio plotus – R ir V. Pirmiausiai iki įžemio ištirta perkasos R dalis, paliekant neardomus aptiktus mūrus, tada ištirta V dalis. Baigus šiuos tyrimus ištirta tarp perkasos dalių buvusi kontrolinė juosta.

Tose perkasos vietose, kur paviršiuje buvo asfaltas, po juo buvo atidengtas vidutinio dydžio akmenų grindinys, datuojamas XX a. viduriu. Šis grindinys po asfaltu buvo fiksuotas ir ankstesnių tyrimų metu visame sklypo V kieme. Perkasos 29 R dalyje 70–90 cm gylyje nuo esamo

žemės paviršiaus buvo atidengti mūrinio pamato fragmentai. Dalis pamatų sudaryti tik iš tarpusavyje nesurištų akmenų, dalis – iš akmenų bei plytų, rištų kalkių skiediniu. Pamatų fragmentai sudarė taisyklingą keturkampį. Spėjama, kad tai – XVII a. antrosiosios pusės – XVIII a. medinio pastato pamatai. Pastatas turėjo būti ūkinės paskirties, kadangi čia nebuvo aptikta krosnies fragmentų. Taip pat panašūs pamatų fragmentai buvo aptikti ir perkasos V dalyje. Be pamatų, šioje perkasoje rasta ir ištirta keletas ūkinių duobių, datuojamų XVI a. pabaiga – XVIII a.

Perkasa 30 (75 m^2 ploto) buvo tiriama V kiemo centrinėje dalyje. Kadangi ši perkasa buvo tiriama pravažiavimo, naudojamo darbų metu, vietoje, ji tirta trimis etapais: pirmiausia V dalis, tada R, o paskutiniuoju etapu – centrinė perkasos dalis.

Perkasos 30 V dalis (20 m^2 ploto) buvo tiriama ties korpuso 1 PR kampu. Visoje perkasoje 0,9–1 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus aptiktas vidutinio dydžio akmenų grindinio fragmentas. Grindinys apardytas XX a. tiesiant dujotiekį ir vandentiekį bei įrengiant vandentiekio šulinį. Iki įžemio, kuris buvo pasiektas 2,5 m gylyje, daugiau jokių archeologinių struktūrų nebuvo aptikta. Įžemyje išryškėjo tamsios žemės dėmės. Keletas dėmių priminė buvusio medinio užstatymo liekanas, kitos buvo neryškios ir aiškesnių struktūrų nesudarė. Kadangi 2009 m. į Š nuo perkasos 30 buvo vykdomi tyrimai ir jų metu taip pat buvo aptiktos panašios dėmės, buvo nuspręsta gilintis į įžemį dar iki 50 cm. Pradėjus gilintis įžemyje aptikti 5 kapai. Ant dalies skeletų buvo fiksuoti vidutinio dydžio akmenys. Pastebėta, kad mirusiuosius stengtasi laidoti į vieną kapo duobę, pvz., aptikti du vienas virš kito išsidėstę palaidojimai. Sprendžiant pagal kapų topografiją, galima teigti, kad aptikta kapinyno P ribos atkarpa – į P nuo šių kapų daugiau palaidojimų nebuvo aptikta. Perkasos 30 V dalyje tirtuose kapuose įkapių nerasta.

Kitu etapu buvo kasama perkasos R dalis (39 m^2 ploto). Pradžioje darbams trukdė ploto viduryje buvęs didelis kelmas, kuris vėliau, pasitelkus techniką, buvo pašalintas. Pasiekus 1–1,2 m gylį nuo esamo žemės paviršiaus, aptiktas vidutinio dydžio akmenų grindinio fragmentas, datuojamas XVII a. Grindinys apardytas šaknų bei tiesiant šiluminę trasą. Šiame plote įžemis buvo pasiektas 2,5–3,5 m gylyje. Visoje perkasoje įžemyje ryškėjo V–R kryptimi ilgąja kraštine orientuotos stačiakampio formos dėmės – kapų kontūrai. Pradėjus preparuoti įžemyje aptikti 8 kapai ir dvi žmonių kaulų iš suardytų kapų sankaupos. Dalyje kapų buvo po kelis akmenis – tiek ant skeleto, tiek šalia jo. Keliuose kapuose aptikta įkapių (šiuo metu papuošalai restauruojami LNM restauravimo centre, todėl apie juos pateikiama tik preliminari informacija). Vaiko *kape 423* buvo aptiktos dvi juostinės apyrankės, du žiedai pinta priekine dalimi (vienas sidabrinis, kitas žalvarinis), 3 žalvariniai žvangučiai ir lietuviško ilgojo fragmentas (klastotė). Moters *kape 424* ant kaukolės buvo aptiktas apgalvis iš keturkampio formos sidabrinių (?) plokštelių, apsiūtų karoliukais. Karoliukais buvo apsiuvinėta ne tik atskirai kiekviena plokštelė, bet ir visas apgalvis bendrai. Moters *kape 428* aptiktas panašus apgalvis iš sidabrinių plokštelių, apsiūtų kauliniais karoliukais (2 pav.). *Kape 429*, kuriame buvo palaidotas vyras, prie dubens kaulų aptikti odinio kapšelio fragmentai. Moters *kape 430*, išrinkinėjant skeletą, po kaukole buvo rasta nukritusių sidabrinių apgalvio plokštelių.

Paskutiniu etapu buvo tiriama perkasos centrinė dalis. Kaip ir prieš tai tirtuose plotuose

2 pav. Vilnius, Bokšto g. 6. Perkasa 30, R dalis, moters kapas 428. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 2. Bokšto St. 6, Vilnius. Trench 30, E part, burial 428, that of a female

0,9–1,3 m gylyje nuo esamo žemės paviršiaus aptikti XVII a. grindinio fragmentai. Įžemis šioje perkasos dalyje pasiektas 3 m gylyje. Jame išryškėjo tamsios dėmės – kapų kontūrai. Iš viso čia aptikti 2 kapai, abu su įkapėmis. Moters *kape 431* ant kaukolės aptiktas apgalvis iš sidabrinių (?) plokštelių. Prie dubens kaulų gulėjo korodavęs geležinis dirbinys – tikriausiai peilis. Moters *kape 432* kaukolės srityje aptiktas apgalvis iš sidabrinių (?) plokštelių. Jis labai sunykęs, išlikusios tik kelios plokštelės, dalis jų sukritusios į akiduobes. Prie mirusiosios dešiniosios ausies aptiktas sidabrinis žiedelinis auskaras. Ant dešinės rankos viduriniojo piršto aptiktas žiedas pinta priekine dalimi.

Perkasa 31 (58 m^2 ploto) tirta sklypo V kiemo Š dalyje. Po asfaltu čia buvo XX a. vidurio vidutinio dydžio akmenų grindinys. Daugiau jokių archeologinių struktūrų iki pat įžemio nebuvo aptikta. Įžemis pasiektas 1,8–2 m gylyje. Jame išryškėjo tamsios žemės dėmės – kapų duobių kontūrai, buvusio medinio užstatymo pėdsakai, XX a. vidurio komunikacijų perkasimai. Šioje perkasoje buvo aptikti 23 kapai ir 3 kaulų iš suardytų kapų sankaupos (3 pav.). Didžioji dalis kapų buvo su akmenimis – akme-

3 pav. Vilnius, Bokšto g. 6. Perkasa 31, vaizdas iš P pusės. R. Jonaičio nuotr.

Fig. 3. Bokšto St. 6, Vilnius. Trench 31, as seen from the S

nys fiksuoti tiek ant skeletų, tiek šalia jų. Įkapių aptikta tik dviejuose kapuose. Kūdikio *kape 404* kaklo srityje rastas vėrinys iš 12 spalvotų (geltonų ir žalių) stiklinių karoliukų, žalvarinės įvijėlės ir gintarinio kryželio. Moters *kape 414* dubens srityje ant kairės rankos piršto buvo žiedas pinta priekine dalimi. Jis labai sunykęs. Žalios spalvos metalo pėdsakų buvo ir ant dar vieno tos pačios rankos piršto, tačiau metalas visiškai sunykęs. Preparavus visus kapus, tyrimai šioje perkasoje buvo baigti.

Perkasa 32 (83 m² ploto) tirta sklypo Š dalyje, vidiniame uždarame sodelyje tarp korpusų 1 ir 4. Perkasa patogumo dėlei tirta dviem etapais, kad būtų galima patekti į korpusą 1 iš R pusės, taip pat stengiantis palengvinti žemių išvežimą. Pirmiausiai iki įžemio buvo ištirta perkasos P dalis bei užfiksuoti Š, R bei P pjūviai. Tada ištirta perkasos Š dalis bei užfiksuoti Š ir R pjūviai. Šioje perkasoje fiksuota terasa, kuri sutapo su kapinyno R riba – už terasos kapų jau nerasta. Terasos viršuje aptikti 7 kapai ir 3 kaulų iš suardytų kapų sankaupos. Visi kapai šioje perkasoje buvo be įkapių. Kapai buvo fiksuoti prie pat terasos krašto, vienas kapas buvo nuslinkęs – jis aptiktas beveik vertikalioje padėtyje (4 pav.). Perkasos Š dalyje archeologiškai vertingo sluoksnio ar struktūrų nerasta, kadangi čia buvo didelis XX a. šulinys, į kurį suvestos beveik visos sklype buvusios komunikacijos. Į R nuo terasos, virš įžemio esančiame juodos žemės sluoksnyje aptikta viršutinė rusiškojo enkolpiono, datuojamo XII a., dalis

Archeologinių žvalgymų korpusų 1 ir 2 pamatų hidroizoliavimo vietose nuo Bokšto bei Išganytojo gatvės pusės metu iki pat projektinio 1,5 m gylio fiksuotas tik XX a. susiformavęs sluoksnis. Aptikta tik pavienių ankstesnio laikotarpio, XVI–XIX a., buitinės bei statybinės keramikos fragmentų bei gyvulių kaulų.

4 pav. Vilnius, Bokšto g. 6. Perkasa 32, kapas 389, vaizdas iš P pusės. I. Kaplūnaitės nuotr.

Fig. 4. Bokšto St. 6, Vilnius. Trench 32, burial 389, as seen from the S

2012 m. tyrimai suteikė daug naujos informacijos apie kapinyną – buvo nustatytos kapinyno R bei P ribos atkarpos, gerokai išaugo bendras rastų apgalvių skaičius (dabar aptikta 19 kapų su apgalviais), aptikta radinių, sietinų su stačiatikybe. Ištirti kapai datuojami XIII–XIV a. Tyrimus šiame objekte numatoma tęsti.

The old cemetery at Bokšto St. 6, Vilnius

In 2012 the LII MTS continued its excavation, begun in 2006, at the plot at Bokšto St. 6, Vilnius. During this season, the excavation was conducted in the plot's W courtyard and garden beside Išganytojo Street, between buildings 1 and 4. In all four trenches (a total of 406 m²) were excavated (Fig. 1). Parallel with this excavation, a field survey was conducted at the foundation hydro-insulation sites of buildings 1 and 2, on their Bokšto and Išganytojo Street sides. In all three trenches (a total of 67 m²) were surveyed.

45 13th–14th-century burials were discovered in the trenches excavated on the plot (Figs. 2–4). A 14th–20th-century cultural layer up to 3 m thick was recorded. An abundance of archaeological and osteological material was collected. The 2012 investigation yielded a large quantity of new information about the cemetery: segments of its E and S boundaries were determined, the number of discovered headbands increased, and Orthodox Church related finds were discovered.

Linas Kvizikevičius,
Gintautas Rackevičius

Tarandės senųjų kapinių žvalgomieji tyrimai

2012 m. KVP atliko žvalgomuosius tyrinėjimus Tarandės kaime (Vilniaus r., Avižienių sen.), sklype 4400-1052-7208. Šio sklypo Š dalis 2010 m. įtraukta į NKVR (UK 34869) kaip menamų kapinių teritorija bei jos prieigos. Šioje teritorijoje ir vykdyti archeologiniai tyrimai, kurių tikslas – išsiaiškinti, ar saugomoje buvusių Tarandės kapinių teritorijoje ir sklype yra išlikę palaidojimų ar sunaikintų kapų liekanų, nustatyti kultūrinio sluoksnio storį, intensyvumą, susiformavimo laiką ir aplinkybes.

Šiame sklype archeologiniai tyrimai anksčiau nevykdyti, tačiau duomenys apie menamas kapines ir žmonių kaulus buvo žinomi nuo 2010 m. balandžio mėnesio, kai KPD Vilniaus TP inspektorės surinko informaciją apie iki 1930 m. dar pastebėtus kapų kauburėlius ir aptiko kelis kaulų fragmentus.

2010 m. pabaigoje 1928 m. plane pažymėtai buvusių Tarandės kapinių teritorijai buvo suteikta apsauga, tačiau tik po to, kai pirminis vietos reljefas jau buvo stipriai pakitęs – pažemintas paviršius, iškastos ir užlygintos duobės. Prasidėjus teismo procesams tarp sklypo savininkų ir KPD, nurodyta Tarandės senąsias kapines išbraukti iš NKVR.

2012 m. žvalgomieji tyrinėjimai atlikti jau tuo metu neregistrinėje ir pakitusio reljefo teritorijoje. Menamų Tarandės kapinių teritorijoje ištirtos keturios 2x5 m dydžio (bendro 40 m^2 ploto) perkasos. Į Š nuo saugotos teritorijos papildomai ištirtos dvi 2x5 m dydžio (bendro 20 m^2 ploto) perkasos kalvelės šlaite ir dvi perkasos kalvelės P krašte. Iš viso ištirtas 73,5 m^2 dydžio plotas (1 pav.).

Saugotoje buvusių Tarandės kaimo kapinių teritorijoje jokių palaidojimų ir žmogaus kaulų liekanų nesurasta. Nustatyta, kad šios teritorijos reljefas yra pakitęs. Š dalyje jis pažemintas – paviršiuje glūdi neantropogeninės kilmės gruntas, P dalis užpilta atvežtiniu gruntu bei statybinėmis šiukšlėmis: asfalto dangos nuolaužomis, silikatinėmis plytomis. Jokių palaidojimų liekanų ar vertingo kultūrinio sluoksnio neaptikta ir sklype Nr. 4400-1052-7208, kur reljefas pažemintas. 2–3 m į Š nuo minėto sklypo ribos, šiaurinėse saugotos kapinių teritorijos prieigose, mechanizuotai nenukastos kalvelės P krašte tirtose dviejose perkasose jau 50 cm gylyje išryškėjo šešių palaidojimų duobių kontūrai. Ištirtas vienas palaidojimas be įkapių (2 pav.).

Remiantis archeologinių tyrimų duomenimis nustatyta, kad saugotoje senųjų Tarandės kapinių teritorijoje vertingas kultūrinis sluoksnis neišliko. Jis sunaikintas mechanizuotai pažeminus buvusį paviršių. Tačiau į Š nuo nustatytos Tarandės kapinių teritorijos, išlikusios kalvelės apardytame P krašte yra išlikę XIX–XX a. pradžios palaidojimų.